

DOI: 10.33663/0869-2491-2024-35-140-148

УДК 340.1

Т. І. ТАРАХОНІЧ,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник*
ORCID: 0000-0002-1586-5088

ПРАВОУТВОРЕННЯ ТА ПРАВОТВОРЧІСТЬ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ

У статті охарактеризовано підходи до розуміння правоутворення та правотворчості з точки зору правової доктрини. Акцентовано увагу на понятті та особливостях правоутворення та правотворчості, визначено співвідношення правотворчості з такою категорією, як правоутворення. Охарактеризовано механізм правоутворення та правотворчості.

Ключові слова: права доктрина, правоутворення, правотворчість, механізм правоутворення, механізм правотворчості.

Tarakhonych Tetyana. Legal Formation and Lawmaking: Conceptual Foundations

The article describes the approaches to understanding of legal formation, lawmaking taking into account the legal doctrine. The attention is focused on the concept and peculiarities of legal formation, lawmaking. The article defines the correlation of lawmaking with such category as law formation. The mechanism of legal formation and Lawmaking are defined and characterized.

Key words: Legal Doctrine, Lawmaking, Legal Formation, mechanism of Legal Formation, mechanism of Lawmaking.

Вступ. Проблема правоутворення та правотворчої діяльності є вагомим складовою юридичної науки загалом та правової доктрини зокрема. На сучасному етапі розвитку суспільства та держави аналіз категорій правоутворення та правотворчості, забезпечення їх дієвості та ефективності набуває особливої ваги та значення. Поглиблене вивчення даних проблем, науковий підхід до розв'язання тих чи інших її аспектів, певною мірою надають можливість не лише розглянути дані правові категорії з формально-юридичних позицій, а й оптимізувати зазначені види юридичної діяльності, що значною мірою актуалізуються у зв'язку зі швидкими темпами входження України до європейського правового простору та необхідністю дотримання європейських стандартів у правовому полі.

* *Tarakhonych Tetiana, Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.), Senior Research Officer*

Категорія «правотворчість» є складовою інструментальної теорії права, оскільки містить цілий ряд правових засобів, які сприяють досягненню поставленої мети та отриманню відповідного результату, а саме упорядкування суспільних відносин.

Метою даного дослідження є виявлення на загальнотеоретичному рівні закономірностей формування та розвитку концептуальних засад правоутворення та правотворчості, з'ясування сутності, виокремлення їх особливостей та механізмів здійснення.

Серед завдань, які необхідно вирішити, заслуговують на увагу такі: визначення понять «правоутворення» та «правотворчість» і з'ясування їх особливостей, загальнотеоретична характеристика співвідношення правотворчості з такою категорією, як правоутворення, виокремлення та загальна характеристика механізмів правоутворення та правотворчості.

Зазначене концептуалізує дану проблему, потребує необхідності більш детального, ґрунтовного її вивчення, пошуку нових наукових підходів щодо її розв'язання.

Важливою складовою вивчення проблеми правоутворення та правотворчості є виважене використання методологічного інструментарію, що включає сукупність принципів наукового пізнання, методологічних підходів, світоглядних, загальнонаукових і спеціально-наукових методів, комплексне застосування яких впливає на повноту та об'єктивність отриманих наукових результатів.

Зокрема, використання цілого ряду принципів наукового пізнання (об'єктивності, всебічності, науковості, комплексності, достовірності тощо) сприяє формуванню вихідних засад даної проблеми.

Поєднання діяльнісного та соціологічного методологічних підходів надає можливість охарактеризувати категорії «правоутворення» та «правотворчість», з одного боку, як самостійні правові категорії, а з другого – як складові правової дійсності. Застосування інструментального підходу дає змогу розкрити механізм правотворчості крізь призму функціонування правових засобів. Заслуговує також на увагу використання герменевтичного підходу, що сприяє дослідженню поняття «правоутворення» та «правотворчість» на понятійному рівні та забезпечує виокремлення їх особливостей. Використання діалектичного методу надає можливість охарактеризувати правоутворення та правотворчість через сукупність їх ознак, динаміку цих процесів, акцентує увагу на їх функціональних можливостях. За допомогою формально-логічного методу здійснюється аналіз «правоутворення» та «правотворчості» як логічно завершених категорій і сприяє визначенню їх місця та ролі в правовій дійсності.

Огляд літератури. Вивчення сучасних наукових джерел свідчить про значний інтерес наукової спільноти до проблематики правотворчості. Проте прийняття нового Закону «Про правотворчу діяльність» актуалізує дану про-

блему та потребує перегляду уявлень щодо правотворчої діяльності в контексті тих новел, які містить даний документ.

Поряд з цим заслуговують на увагу позиції науковців щодо даної проблематики, які стосуються як так званого радянського періоду з точки зору їх усвідомлення та перегляду, так і праці зарубіжних і вітчизняних вчених, які можна віднести до сучасного періоду розвитку правової науки пронизаного ідеями євроінтеграції, трансформації та змін, а саме праці: С. В. Бобровник, О. Л. Богініча, М. С. Булкат, С. М. Гусарова, С. Д. Гусарєва, Т. О. Дідича, О. Л. Львової, Л. О. Макаренко, Н. М. Оніщенко, І. І. Павлюкова, Н. М. Пархоменко, О. В. Петришина, В. І. Ринддок, О. В. Скрипнюка, С. О. Сунєгіна, М. О. Теплюка, О. І. Чаплук, О. І. Ющика та ін.

У фундаментальних працях цих та інших науковців проблема правоутворення та правотворчості аналізується як на загальнотеоретичному рівні, так і з точки зору її практичного застосування. На загальнотеоретичному рівні проблемні питання розвитку правоутворення та правотворчості досліджуються як в умовах воєнного стану, так і повоєнний період, про що свідчить монографічне дослідження «Правоутворення і правотворчість в умовах воєнного стану та миробудівництва»¹.

Поряд з цим питання щодо поняття, особливостей, принципів правотворчості, її співвідношення з правоутворенням ставив С. М. Гусаров². Предметом вивчення О. І. Ющика стало питання щодо поняття та особливостей законотворчості як різновилу правотворчої діяльності³. Деякі аспекти правотворчості та реалізації права як засобів досягнення соціального компромісу розглядала Л. О. Макаренко⁴.

Також заслуговує на увагу дисертаційна праця О. І. Чаплук, яка на загальнотеоретичному рівні охарактеризувала співвідношення національної та міжнародної правотворчості⁵. Слід також зазначити, що на доктринальному рівні проблему правових засобів у механізмах правоутворення та правореалізації порушував І. І. Павлюков⁶. Питання трансформації ціннісних засад права та правотворчої діяльності в умовах воєнного стану аналізувала Н. М. Пархоменко⁷.

Науковий доробок зарубіжних і вітчизняних науковців робить значний внесок у процес приросту знань, у розвиток і вдосконалення юридичної науки та надає можливість використовувати надбані знання в практичній сфері.

Постановка проблеми і виклад основного матеріалу. Беручи до уваги результати наукових пошуків зарубіжних і вітчизняних вчених, спробуємо зосередити увагу саме на концептуальних засадах правоутворення та правотворчості, їх особливостях і механізмах. У енциклопедичній літературі під правотворчістю розуміють напрям діяльності держави, пов'язаний з офіційним закріпленням норм права шляхом формування приписів, їх зміни, доповнення та скасування⁸.

Слід погодитися з думкою П. М. Рабіновича, який розуміє під правотворчістю (нормотворчістю) діяльність державних органів, уповноважених дер-

жавою громадських об'єднань, трудових колективів або (у передбачених законом випадках) усього народу чи його територіальних громад із встановлення, зміни і скасування юридичних норм⁹. Дану точку зору поділяє С. Л. Лисенков, підкреслюючи, що правотворчість – це форма владної діяльності народу, органів держави, їх посадових осіб, органів місцевого самоврядування, або інших суб'єктів, спрямована на створення нормативно-правових актів, з допомогою яких встановлюються, змінюються чи скасовуються правові норми¹⁰.

З доктринальної точки зору правотворчість слід розглядати у вузькому та широкому аспектах. «У вузькому розумінні правотворчість – це процес створення норм права компетентними суб'єктами. У широкому трактуванні правотворчість – це процес, що починається з моменту виникнення ідеї про необхідність створення певної норми права і закінчується реалізацією її приписів у фактичних суспільних відносинах»¹¹.

Аналізуючи категорію правотворчість, О. Л. Богініч зосереджується на її онтологічних і гносеологічних засадах, обґрунтовуючи, що «завданням законодавця при опосередкуванні суспільних відносин буде знаходження в матеріальних та/або духовних сферах буття права його власних ціннісних підстав і подальше впровадження знайденого у реальні суспільні відносини через відповідні процедури правотворчості»¹².

Узагальнивши, слід підкреслити, що правотворчість – це різновид юридичної діяльності, що здійснюється відповідними суб'єктами з метою прийняття, зміни чи припинення дії норм права.

Як відомо, вітчизняні вчені, аналізуючи правотворчість, звертають увагу на вимоги, яких потрібно дотримуватись у процесі здійснення правотворчої діяльності. Їх можна розділити на дві групи, а саме: загальні, серед яких можна виокремити такі: певний рівень наукових знань щодо загальнотеоретичних засад правотворчості, приріст цих знань у правовій доктрині за останні роки, загальний рівень правової свідомості та правової культури суспільства, відповідність рівня розвитку нашої держави загальносвітовим тенденціям, враховуючи рівень розвитку суспільних відносин, менталітет нашої держави, її самобутність, сформовані роками традиції тощо, а також спеціальні: додержання правил законодавчої техніки в процесі правотворчої діяльності, дотримання вимог щодо забезпечення якості та виваженості законодавства, збереження зв'язків між правовими приписами, ліквідація прогалин і колізій у законодавстві тощо.

У ст. 2 Закону України «Про правотворчу діяльність» правотворчу діяльність визначено як діяльність, що здійснюється суб'єктами, визначеними ст. 4 цього Закону, з метою: планування розроблення та прийняття (видання) нормативно-правових актів; розроблення проєктів нормативно-правових актів; прийняття (видання) нормативно-правових актів; ведення обліку нормативно-правових актів, здійснення правового моніторингу¹³.

У контексті даного закону зосереджено увагу на розумінні правотворчої діяльності як різновиду юридичної діяльності, що надало можливість законодавцю не лише акцентувати увагу на певних етапах її здійснення, а й тим самим підкреслити ті особливості, які є характерними для юридичної діяльності, а саме: змістова наповненість даного виду діяльності, мета її здійснення, способи, прийоми, методи та засоби її реалізації, наявність суб'єкта та об'єкта діяльності, її стадійність, реалізація певних завдань і спрямованість на досягнення відповідного результату в процесі прийняття, удосконалення, зміни чи відміни цілісної системи правових норм, ведення їх обліку та здійснення правового моніторингу тощо.

Як відомо, правотворчість являє собою складову правоутворення та спрямована на прийняття, зміну чи скасування норм права.

Зазначене потребує необхідності аналізу категорії «правоутворення». У енциклопедичній літературі під правоутворенням розуміють «відносно тривалий процес формування юридичних норм, що починається з визнання державою певних повторювальних суспільних відносин, усвідомлення необхідності їх правового регулювання, формального закріплення і державного захисту юридичних приписів»¹⁴.

В юридичній літературі зазначається, що «правоутворення як процес утворення права складається з трьох етапів: гносеологічного, який відображає процес виникнення і становлення права у формі правосвідомості; матеріальний – де право формується у результаті реалізації суб'єктивних прав і юридичних обов'язків, що трансформуються у конкретні правовідносини; інституціонального – коли право виступає у вигляді норм права, які у сукупності утворюють систему»¹⁵. Дану точку зору поділяє також С. Л. Лисенков, аналізуючи рівні правоутворення та підкреслюючи, що «право існує не тільки у вигляді правових норм, а й у вигляді правосвідомості, правовідносин, правомірної поведінки»¹⁶.

Правоутворення є більш широким за своїм змістовим наповненням поняттям, ніж правотворчість. Правоутворення тісно пов'язане з процесом виникнення, формування та дії права. Відповідно правотворчість є складовою процесу правоутворення та може здійснюватися як органами держави, так і суб'єктами громадянського суспільства тощо¹⁷.

Поряд з цим слід акцентувати увагу на механізми правоутворення та правотворчості. Як зазначає І. І. Павлюков, механізм правоутворення тісно пов'язаний з етапами та стадіями правоутворення, які потребують використання відповідних правових чи неправових засобів. Вчений підкреслює, що на першій стадії виникають об'єктивні передумови в правовому регулюванні тих чи інших суспільних відносин. Друга стадія правотворення пов'язана з формуванням самої ідеї проєкту нормативного акта або іншого офіційного джерела права. На цій стадії правотворення формуються уявлення не тільки про зміст майбутнього закону, а й про засоби, типи та методи правового регулювання суспільних відносин. На третій стадії правотворення спостерігається актуалі-

зація соціальних вимог у формі завершення ідеї майбутнього нормативного акта, виражена у вигляді пропозицій та вимог щодо його створення¹⁸.

З огляду на зазначене слід підкреслити, що механізм правотворчості також передбачає наявність певної сукупності правового інструментарію, який використовується в процесі правотворчої діяльності для досягнення поставленої мети, а саме впорядкування суспільних відносин.

Серед особливостей механізму правотворчості можна виокремити такі: він є різновидом правового механізму; є сукупністю правових засобів, способів, форм; характеризується етапністю здійснення, забезпечує моделювання суспільних відносин; має результативний характер і спрямований на створення, зміну, призупинення чи скасування норм права.

Викладене дає підстави стверджувати, що механізм правотворчості – це певна сукупність правового інструментарію (правових засобів, способів, форм тощо) та технологій, що використовуються суб'єктами правотворчості на різних стадіях даного процесу з метою прийняття, зміни чи скасування норм права.

Поряд з цим О. І. Ющик, аналізуючи процес правотворчості загалом і його різновид – законотворчий процес, звертає увагу на так званий «управлінський механізм», який, на його думку, повинен забезпечувати цілеспрямованість, системність та економічність управління законодавчим процесом; втілюючи прогресивний світовий досвід і наукові досягнення у сфері управління; сприяти ефективному використанню сучасних методів соціального управління в їх взаємозв'язку, підвищення рівня наукової обґрунтованості управлінських рішень, удосконаленню стилю керівництва, підвищення управлінської дисципліни та ролі соціальних факторів у державному управлінні законодавчим процесом, раціонально поєднувати рекомендаційні й обов'язкові вимоги, відповідати чинному законодавству¹⁹.

Висновки. Євроінтеграційні процеси, необхідність проведення правових реформ у період воєнного стану кардинально вплинули на процеси правоутворення та правотворчості та потребували їх моделювання, оптимізації та забезпечення їх ефективності та результативності.

Проблема правоутворення та правотворчості набуває особливої ваги та значення не лише в житті суспільства та держави, а й у правовій науці, оскільки ґрунтується на процесах формування права, його дії та дієвості, визначенні його місця та ролі в правовій дійсності.

Правотворчість тісно взаємозв'язана з процесом правоутворення, є його інструментальною складовою, характеризується етапністю здійснення та певною стадійністю, забезпечується відповідними суб'єктами, метою діяльності яких є прийняття, зміна чи скасування правових норм.

Механізм правоутворення тісно пов'язаний з етапами та стадіями правоутворення, на яких задіяні відповідні правові чи неправові засоби.

Механізм правотворчості – це сукупність певного правового інструментарію, що використовується суб'єктами правотворчості на різних стадіях даного процесу, спрямованого на впорядкування суспільних відносин.

1. Правотворення і правотворчість в умовах воєнного стану та миробудівництва: монографія. До 75-річчя Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України / Н. М. Пархоменко, О. В. Скрипнюк, Н. М. Оніщенко та ін.; кер. авт. кол. та заг. ред. Н. М. Пархоменко. Київ: Парламентське вид-во, 2023. 312 с. 2. Гусаров С. М. Поняття та сутність правотворчості в Україні. Південноукраїнський правничий часопис. 2015. № 2. С. 55–59. 3. Ющик О. І. Управління законодавчим процесом – системний комплексний підхід. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 12 (38). 2004. С. 16–26. 4. Макаренко Л. О. Правотворчість і реалізація права як засоби досягнення соціального компромісу в процесі регулювання суспільних відносин. *Правова держава*. Вип. 22. Київ: Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2011. С. 164–171. 5. Чаплик О. І. Теоретичні та практичні аспекти співвідношення національної та міжнародної правотворчості: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2013. 20 с. 6. Павлюков І. І. Правові засоби в механізмі правотворення: докторальний рівень аналізу. *Альманах права. Роль правової доктрини у забезпеченні прав людини*. Вип. 11. Київ: Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2020. С. 196–200. 7. Пархоменко Н. М. Трансформація ціннісних засад права та правотворчої діяльності в умовах воєнного стану. *Правова держава*. Вип. 34. Київ: Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2023. С. 37–46. 8. Бобровник С. В., Шибельський В. Є. Правотворчість. *Юридична енциклопедія: в 6-ти т.* / редколегія: Ю. С. Шемшученко (голова редколегії) та ін. Київ: Укр. енцикл., 1998. Т. 5: П–С. 2003. С. 51. 9. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посібник. Вид. 10-е доповн. Львів: Край, 2008. С. 124. 10. Лисенков С. Л. Загальна теорія держави і права: навчальний посібник. Київ: Юрисконсульт, 2006. С. 162–163. 11. Там само. С. 162. 12. Богиніч О. Л. Онтологічні та гносеологічні засади правотворчості. *Правова держава*. Вип. 33. Київ: Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2022. С. 171. С. 164–173. 13. Про правотворчу діяльність: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text> 14. Дашковська О. Р. Правотворення. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20-т*. Харків: Право, 2016. Т. 3: Загальна теорія права / редкол.: О. В. Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. 2017. С. 600. 15. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник / за заг. ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. Київ: Юрінком Інтер, 2006. С. 355. 16. Лисенков С. Л. Названа праця. С. 162. 17. Таракхонич Т. І. Поняття правотворчості в контексті правової доктрини. *Правова держава*. Вип. 33. Київ: Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2022. С. 152–159. С. 157. 18. Павлюков І. І. Названа праця. С. 198. 19. Ющик О. І. Названа праця. С. 24.

References

1. Pravotvorennia i pravotvorchist v umovakh voiennoho stanu ta myrobudivnytstva: monohrafiia. Do 75-richchia Instytutu derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy / N. M. Parkhomenko, O. V. Skrypniuk, N. M. Onishchenko ta in.; ker. avt. kol. ta zah. red. N. M. Parkhomenko. Kyiv: Parlamentske vydpyntstvo, 2023. 312 s. 2. Husarov S. M. Poniattia ta sutnist pravotvorchosti v Ukraini. Pivdenoukrainskyi pravnychyi

chasopys. 2015. № 2. S. 55–59. 3. Yushchik O. I. Upravlinnia zakonodavchym protsesom – systemnyi kompleksnyi pidkhd. *Biuletен Ministerstva yustytstii Ukrainy*. 12 (38). 2004. S. 16–26. 4. Makarenko L. O. Pravotvorchist i realizatsiia prava yak zasoby dosiahnennia sotsialnoho kompromisu v protsesi rehuliuвання suspilnykh vidnosyn. *Pravova derzhava*. Vyp. 22. Kyiv: Instytut derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, 2011. S. 164–171. 5. Chapliuk O. I. Teoretychni ta praktichni aspekty spivvidnoshennia natsionalnoi ta mizhnarodnoi pravotvorchosti: Avto-ref. dys. kand. yuryd. nauk: 12.00.01. Kyiv, 2013. 20 s. 6. Pavliukov I. I. Pravovi zasoby v mekhanizmi pravotvorennia: doktrynalnyi riven analizu. *Almanakh prava. Rol pravovoi doktryny u zabezpechenni prav liudyny*. Vyp. 11. Kyiv: Instytut derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, 2020. S. 196–200. 7. Parkhomenko N. M. Transformatsiia tsinnisnykh zasad prava ta pravotvorchoi diialnosti v umovakh voiennoho stanu. *Pravova derzhava*. Vyp. 34. Kyiv: Instytut derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, 2023. S. 37–46. 8. Bobrovnyk S. V. Shebelskyi V. Ie. Pravotvorchist. Yurydychna entsyklopedia: v 6-ty t. / Redkolehii.: Yu. S. Shemshuchenko (holova redkolehii.) ta in. Kyiv: Ukr. entsykl., 1998. T. 5: P–S. 2003. S. 51. 9. Rabinovych P. M. Osnovy zahalnoi teorii prava ta derzhavy. Navch. posibnyk. Vyd. 10-e dopovnene. Lviv: Krai, 2008. S. 124. 10. Lysenkov S. L. Zahalna teoriia derzhavy i prava. Navchalnyi posibnyk. Kyiv: Yuryskonsult, 2006. S. 162–163. 11. Ibid. S. 162. 12. Bohinich O. L. Ontolohichni ta hnoсеологічні zasady pravotvorchosti. *Pravova derzhava*. Vyp. 33. Kyiv: In-t derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, 2022. S. 171. S. 164–173. 13. Zakon Ukrainy «Pro pravotvorchu diialnist». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text> 14. Dashkovska O. R. Pravotvorennia. Velyka ukrainska yurydychna entsyklopediia: u 20-t. Kharkiv: Pravo, 2016. T. 3: Zahalna teoriia prava / redkol.: O. V. Petryshyn (holova) ta in.; Nats. akad. prav. nauk Ukrainy; Instytut derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy; Nats. yuryd. un-t imeni Yaroslava Mudroho. 2017. S. 600. 15. Teoriia derzhavy i prava. Akademichniy kurs: Pidruchnyk / Za zah. red. O. V. Zaichuka, N. M. Onishchenko. Kyiv: Yurinkom Inter, 2006. S. 355. 16. Lysenkov S. L. Named work. S. 162. 17. Tarakhonych T. I. Poniattia pravotvorchosti v konteksti pravovoi doktryny. *Pravova derzhava*. Vyp. 33. Kyiv: In-t derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, 2022. S. 157. 19. Pavliukov I. I. Named work. S. 198. 18. Yushchik O. I. Named work. S. 24.

Tarakhonych Tetyana. Legal Formation and Lawmaking: Conceptual Foundations

The article underscores the weighty role of legal doctrine, lawmaking, and the mechanisms of legal formation within legal science and legal doctrine specifically. A thorough exploration and a scholarly approach to these issues not only allow for the examination of these legal categories from formal juridical perspectives but also for the optimization of these types of legal activities.

Scientific approaches to understanding the category of lawmaking are characterized, providing a framework to define lawmaking as a distinct type of legal activity carried out by relevant entities with the aim of adopting, amending, or terminating legal norms. Alongside this, legal formation is a broader category characterizing the process of forming and developing law, finding reflection in legal concepts, norms, principles of law, legal relations, legal consciousness, and more.

Emphasis is placed on the close interrelation between legislative activity and the legislative process, with legislative activity being its instrumental component,

characterized by stages and a certain progressiveness. It is facilitated by relevant entities whose activity aims at adopting, amending, or repealing legal norms.

The article notes that the mechanism of legal formation is closely tied to the stages and phases of lawmaking, involving relevant legal and non-legal means.

Furthermore, the mechanism of legislative activity is defined as a set of specific legal tools used by entities in legislative activity at various stages of this process aimed at regulating social relations.

Key words: Legal Doctrine, Lawmaking, Legal Formation, mechanism of Legal Formation, mechanism of Lawmaking.

DOI: 10.33663/0869-2491-2024-35-149-159

УДК 340.12

О. Л. БОГІНІЧ,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник*
ORCID: 0000-0001-5230-9366

ПРОГАЛИНИ У ПРАВІ: ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ

У статті під кутом зору прогалін у праві розглядається складний комплекс проблем, пов'язаних з реалізацією права. Основний акцент зроблений на з'ясуванні механізмів такої реалізації. Аналізуються доктринальні та прикладні аспекти досліджуваного питання. Запропонована класифікація механізмів реалізації матеріальних норм права.

Ключові слова: прогалини у праві, механізми реалізації права, механізми реалізації норм права.

Boginich Oleg. Gaps in the law: theoretical and applied aspect

The article examines a complex set of problems related to the implementation of the law from the point of view of gaps in the law. The main emphasis is placed on clarifying the mechanisms of such implementation. Doctrinal and applied aspects of the researched issue are analyzed. A proposed classification of the mechanisms for the implementation of material norms of law.

Key words: gaps in the law, mechanisms for the implementation of the law, mechanisms for the implementation of legal norms.

Вступ. Правотворчість як феномен соціально-політичної дійсності неможливо зрозуміти без звернення до більш загальних феноменів, якими, виходячи з тематики статті, є суспільство (соціум). Останнє планується розглянути як систему, якій властиві свої об'єктивні закономірності. Серед таких, зокрема, слід назвати наявність у суспільстві порядку, що, окрім іншого, вважається атрибутивною характеристикою його функціонування.

Так, порядок з точки зору теорії систем – це спосіб функціонування системи, який забезпечує досягнення мети, заради якої вона існує. Це характерно як для органічних, так і неорганічних систем. Соціальний порядок також не відрізняється від цієї закономірності: забезпечує її (соціальної системи) гомеостаз, тобто відтворення та розвиток. Оскільки людина не тільки біологічна, а й соціальна істота, то порядок у соціумі підтримується за посередництва особливих соціальних норм, якими в державно-організованому суспільстві виступають юридичні норми. Але на відміну від біологічних

* **Boginich Oleg**, Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.), Senior Research Officer